

Jaaroverzicht operationele activiteiten

2020

INHOUD

Inleiding	3
1 Dierzorg - Noodhulpverlening.....	4
1.1 Valse meldingen	5
1.2 Meldingen over niet-walvisachtigen in nood.....	6
1.3 Meldingen over bruinvissen in nood.....	6
1.4 Meldingen over overige walvissoorten in nood	9
1.4.1 Dolfijnen.....	10
1.4.2 Walvissen	14
1.5 Dode dieren	16
1.6 Training vrijwilligersnetwerk en reddingsorganisaties langs de kust	16
2 Educatie	17
2.1 Educatieve activiteiten 2020.....	17
2.1.1 Het Reizende Walvisziekenhuis	17
2.1.2 Het digitale lespakket De Walviswereld Dichtbij	19
2.1.3 Website en Social media	20
2.2 Verwacht educatief bereik voor 2021	21
3 Wetenschap	23

INLEIDING

Dit rapport geeft een overzicht van de verschillende operationele activiteiten die in 2020 door Stichting SOS Dolfijn zijn verricht.

Alle werkzaamheden van SOS Dolfijn zijn gerelateerd aan de missie, visie en daarop afgestemde doelstellingen. De organisatie drijft daarbij op de drie pijlers **Dierzorg/hulpverlening, Educatie en Wetenschap** en heeft tot doel via de activiteiten een bijdrage te leveren aan het behoud en de bescherming van walvisachtigen in de Noordzee. Daarnaast komt SOS Dolfijn via professionele hulpverlening aan in nood geraakte walvisachtigen tegemoet aan een brede maatschappelijke wens om dieren in nood hulp te bieden. Hoewel in 2020 de stichting niet over opvangfaciliteiten beschikte en daardoor geen opvang aan kleine walvisachtigen heeft kunnen bieden, kan er veel kennis worden gewonnen vanuit de noodhulpverlening die ingezet kan worden bij vraagstukken over bescherming van walvissoorten en heeft de organisatie de andere hulpopties ingezet om dieren in nood te voorzien van de best mogelijke hulp.

Om tot brede maatschappelijke kennis en draagvlak te komen, moet de maatschappij op een toegankelijke wijze worden geïnformeerd. Wetenschap leidt tot vermeerdering van kennis maar is voor het overgrote deel van de maatschappij niet beschikbaar of niet toegankelijk genoeg. SOS Dolfijn zet wetenschappelijke kennis om in toegankelijke informatie en maakt aantrekkelijke educatieve materialen zodat mensen interesse gaan krijgen in het onderwerp. Hiermee wordt draagvlak gecreëerd in de maatschappij welke nodig is om tot maatschappelijke actie te komen.

De personele organisatie binnen SOS Dolfijn bestond in 2020 uit een team van 3 vaste medewerkers, verdeeld over 2,2 fte, die alle taken en activiteiten die nodig zijn om bovenstaande doelstellingen te bereiken uitvoeren. Naast de vaste teamleden wordt de organisatie ondersteund door een grote groep vrijwilligers. Ongeveer 40 personen zijn bereid zich vrijwillig in te willen zetten op het gebied van dierzorg. Daarnaast wordt het educatieve team van SOS Dolfijn ondersteund door een groep van zo'n 20 vrijwilligers.

1 DIERZORG - NOODHULPVERLENING

Via de afdeling **dierzorg & noodhulpverlening** heeft SOS Dolfijn tot doel om walvisachtigen die in de Noordzee en Waddenzee in nood verkeren tot hulp te zijn. Het rescue team van SOS Dolfijn staat daartoe 24/7 paraat en “on-call” om walvisachtigen die in een directe noodsituatie verkeren hulp te verlenen.

In 2020 heeft het reddingsteam van SOS Dolfijn in totaal 151 meldingen ontvangen en in behandeling genomen. Er valt hierbij een onderverdeling te maken in meldingen over dode dieren, levend gestrande dieren (walvissen), levende dieren op het strand (bv. zeehonden), levend (nog) zwemmende dieren, valse meldingen en overige casussen (bv. advies wereldwijd op gebied van dierenwelzijn of hulpverlening).

Tabel 1 geeft een overzicht van de door SOS Dolfijn ontvangen en behandelde meldingen in 2020.

Een uitgebreider overzicht over de in behandeling genomen aangemelde dieren door SOS Dolfijn is op de website van SOS Dolfijn gepubliceerd onder de documentnaam:

“**Overzicht in behandeling genomen dieren door SOS Dolfijn 2013-2020**” te vinden via de link: <https://www.sosdolfijn.nl/help-mee/anbi-en-overzichten>

Received and processed (emergency) reports by SOS Dolfijn in 2020									
Stranded dead animals	Live stranded Cetaceans	Live stranded seals / other animals	Animals at sea, still swimming	False reports	Other casus	Total Reports			
Harbour Porpoise	37	Harbour Porpoise	24	23	No determination possible	13	No animal involved	1	
Seal	9	Common dolphins	2		Harbour Porpoise	10	Incomplete report	6	
Common dolphin	1	Beaked whale	1		Bottlenose Dolphin	1	Phonecall disconnected	10	
Northern bottlenose whale	2				Common dolphin	3			
No determination possible	1				Striped dolphin	1			
					Beaked whale	1			
					Fin whale	1			
					Northern bottlenose whale	2			
					White beaked dolphin	1			
					Orca	1			
Totals	50	27	23	34	17	0	151		

Tabel 1: Overzicht ontvangen en in behandeling genomen meldingen 2020

De afhandeling van walvismeldingen is vaak complex van aard en bestaat in eerste instantie uit het determineren van de soort en het maken van een juiste inschatting van de situatie van het

aangemelde dier. Afhankelijk van de situatie en de diersoort kan vervolgens de voor het dier meest geschikte vorm van hulp worden bepaald. Deze hulp kan sterk uiteenlopend zijn. Voor een levend gestrande bruinvis is vanzelfsprekend een andere vorm van interventie nodig dan bijvoorbeeld voor een bultrug die zwemmend wordt waargenomen voor de kust.

Bij de noodhulpverlening wordt ervoor gezorgd dat dieren in nood op een voor het dier zo geschikt mogelijk wijze worden geholpen. Bij overwegingen die worden gemaakt tijdens besluitvorming over de best mogelijke handelingswijze voor het dier, staat het welzijn van het dier voorop. De unieke expertise en ervaring van SOS Dolfijn op gebied van o.a. medische zorg, gedrag en stress bij walvisachtigen is daarbij van essentieel belang. Hoewel de noodhulpverlening aan individuele dieren geen directe bijdrage levert aan de algemene doelstelling voor behoud en bescherming van soorten, draagt het voor het unieke dier bij aan betere kansen op overleven, reduceren en/of stoppen van pijn, stress of (ernstig) lijden.

(C) Wouter Jan Strietman

Tuimelaar dolfijn Zafar verdwaalt in Suez-haven Amsterdam 02-05-2020

1.1 VALSE MELDINGEN

Bij 17 van de in totaal 151 meldingen bleek het te gaan om valse meldingen. In deze categorie vallen meldingen waarbij mensen een voorwerp of andere diersoort voor een walvis in nood aanzien, meldingen waarbij de beller direct ophangt, meldingen waarbij mensen per ongeluk en/of onbedoeld het noodnummer bellen, of mensen, vaak jongeren, die “voor de grap” bellen. Bij het gros van deze meldingen is het overduidelijk dat het een valse melding betreft. Maar in sommige gevallen zijn de melders erg overtuigd van wat ze denken te hebben gezien. Alle meldingen over dieren die mogelijk in de problemen zijn, worden serieus en in behandeling genomen. In 2020 betrof

het hoofdzakelijk meldingen waarbij de verbinding verbroken werd en zijn er niet hele specifieke voorbeelden te benoemen.

1.2 MELDINGEN OVER NIET-WALVISACHTIGEN IN NOOD

Primair staat SOS Dolfijn 24/7 klaar voor het aannemen van meldingen waarbij er (mogelijk) sprake is van walvisachtigen in nood op zee of wanneer er walvisachtigen levend op het strand worden aangetroffen. Echter worden er ook meldingen ontvangen die andere diersoorten betreffen zoals elk jaar een relatief groot aantal zeehonden. In 2020 kreeg SOS Dolfijn 23 meldingen over zeehonden. Uiteraard worden ook deze meldingen in behandeling genomen en wordt ervoor gezorgd dat deze meldingen bij de juiste organisaties en hulpverleners op gebied van de betreffende diersoort terecht komen.

1.3 MELDINGEN OVER BRUINVISSEN IN NOOD

In totaal heeft SOS Dolfijn 71 meldingen over bruinvissen ontvangen. In 34 gevallen ging het om levende dieren, de overige 37 meldingen betrof dode bruinvissen. De eerste twee belangrijke stappen bij de in behandeling name van de melding zijn het verkrijgen van een juist beeld van de situatie waarin het dier verkeerd en het determineren van de soort. Vandaaruit wordt een verdere inschatting gemaakt van de hulp die al dan niet moet worden geboden.

Beoordeling t.b.v. de keuze voor meest geschikte noodhulpverlening

Normaal gesproken bestaat de keuze voor nood-hulpverlening bij walvisachtigen uit 4 opties: directe terugplaatsing naar zee, opvang en rehabilitatie, euthanasie en in gevallen waarbij hulpverlening onmogelijk is, de keuze om niet tot hulpverlening over te gaan. Begin 2017 heeft SOS Dolfijn de voormalige vestigingslocatie Harderwijk verlaten waardoor er geen beschikking meer was over een geschikte opvangfaciliteit. De keuze voor opvang en rehabilitatie kwam hiermee tijdelijk te vervallen. 2020 heeft geheel in het teken gestaan van verkenningen voor de bouw van een nieuwe opvangfaciliteit. Hoewel SOS Dolfijn per eind van het jaar een nieuwe vestigingslocatie heeft gevonden in Anna Paulowna, was ook in 2020 er nog geen faciliteit beschikbaar voor de opvang van kleine walvisachtigen, waardoor ook in 2020 deze vorm van hulp niet kon worden geboden.

De beoordeling van de levend gestrande bruinvissen heeft zich daarom gericht op de twee voor deze diersoort overgebleven opties: directe terugplaatsing in zee en euthanasie.

Uitkomst beoordelingen

In 2020 zijn er 24 levend gestrande bruinvissen bij SOS Dolfijn aangemeld. Al deze dieren hadden hulp nodig. Een bruinvis op het strand is meestal ernstig ziek, gewond of verzwakt of kan wanneer het niet ziek is meestal niet zelfstandig terugkeren naar zee.

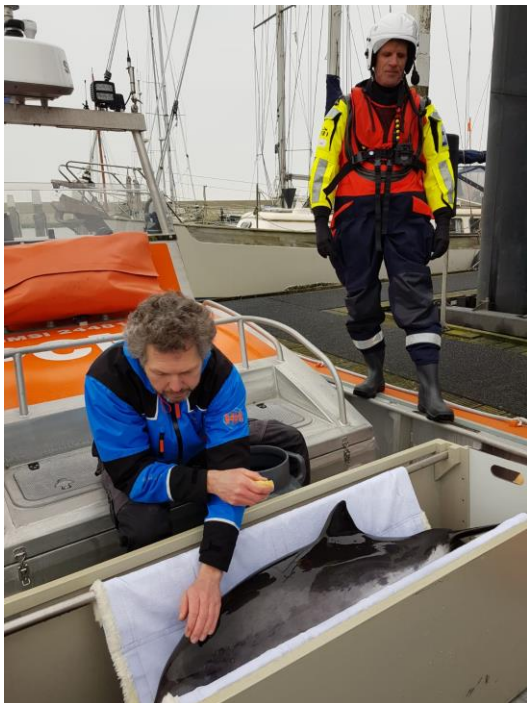
In 4 van de 24 gevallen heeft SOS Dolfijn na beoordeling van de situatie geadviseerd het dier te euthanaseren. In 2 gevallen heeft SOS Dolfijn zelf de euthanasie van het dier verzorgd met behulp van de eigen of een ingehuurde dierenarts. In 7 gevallen hebben de melders/vinders van het dier, zonder overleg met SOS Dolfijn, gepoogd het dier vanaf de strandingslocatie terug te duwen in zee. 10 bruinvissen overleden op de strandingslocatie of onderweg naar een locatie waar het dier tijdelijk verzorgd kon worden. 1 gewonde bruinvis werd op de strandingslocatie door een omstander gedood. 2 bruinvissen werden na beoordeling geschikt bevonden voor een directe vrijlating terug op zee en konden met behulp van de KNRM of Reddingsbrigade op open zee worden vrijgelaten.

Wanneer in Nederland (op advies van SOS Dolfijn) wordt besloten een dier te euthanaseren, wordt het dier na euthanasie altijd onderworpen aan postmortaal onderzoek aan de [faculteit Diergeneeskunde](#) van de Universiteit Utrecht. Hoewel een besluit tot euthanasie altijd een lastig besluit is, bevestigen tot op heden de conclusies uit de onderzoeken altijd dat euthanasie de beste keus was voor het dier.

Onderstaand een aantal voorbeelden levend gestrande bruinvissen die werden aangemeld bij SOS Dolfijn:

Levend gestrande bruinvis op Texel 26-01-2020

Besluit tot directe vrijlating op open zee in samenwerking met de KNRM en Ecomare.

Foto door Ecomare personeel

Levend gestrand bruinvis-kalf Katwijk 12-07-2020

Besluit tot euthanasie. Het dier was ernstig vermagerd en nog moederafhankelijk.

Foto SOS Dolfijn

Levend gestrande bruinvis bij Scheveningen 24-08-2020

Het dier had een groot abces en overleed tijdens transport vanaf het strand naar een verzorglocatie.

Foto door EHBZ Noordwijk

Levend gestrande bruinvis Petten 19-06-2020

Het dier is door de vinder achter de zandbanken terug in zee geholpen.

Naast de 24 levend gestrande bruinvissen heeft SOS Dolfijn in 2020 10 meldingen binnengekregen over (nog) in zee zwemmende bruinvissen. Vaak betrof dit meldingen waarbij de dieren niet in de problemen waren maar die wel in behandeling moesten worden genomen omdat bijvoorbeeld de melder zich zorgen maakte over de situatie van het dier en er door de melder aan SOS Dolfijn een beoordeling van de situatie werd gevraagd. In sommige gevallen was er onduidelijkheid over de soort die de melder dacht waar te nemen en werd SOS Dolfijn ingeschakeld voor het maken van een juiste determinatie.

Bij 1 van deze meldingen zag de waarnemer een moederkalf combinatie zwemmen in een rivier in Duitsland. Het kleinste dier van de combinatie zou volkomen wit zijn van kleur. Albinisme komt soms voor bij walvisachtigen.

1.4 MELDINGEN OVER OVERIGE WALVISSOORTEN IN NOOD

In 2020 heeft SOS Dolfijn naast de bruinvismeldingen ook meldingen ontvangen over andere walvisachtigen die mogelijk in nood verkeerde.

Uit **Tabel 1** op bladzijde 4 is op te maken dat SOS Dolfijn in totaal 27 meldingen over dolfijnen en walvissen (in nood) heeft ontvangen. Bij een groot aantal van deze meldingen betroffen het dieren die (nog) zwemmende waren, 3 meldingen betroffen een levend gestrande walvisachtige.

1.4.1 DOLFIJNEN

Levend gestrande gewone dolfijn

Op 20 november 2020 zien twee passanten aan de Noordzee zijde van de Oosterscheldekering zeker twee, mogelijk drie, dolfijnen zwemmen. Zij voeren de waarneming met beeldmateriaal in op de databank [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl) en zodoende wordt het opgemerkt door SOS Dolfijn. Op basis van het beeldmateriaal wordt duidelijk dat het om gewone dolfijnen gaat (*Delphinus delphis*). Een soort die normaal meer voorkomt in warmere wateren en omdat de dieren dicht op de kering worden waargenomen waarschuwt SOS Dolfijn het landelijke hulpverlenersnetwerk om nieuwe waarnemingen van mogelijk dolfijnen te melden en rekening te houden met een risico op strandingen.

Dat laatste blijkt helaas werkelijkheid te worden. De volgende dag wordt op een strandje bij Zierikzee een dode gewone dolfijn aangetroffen. Vermoedelijk is één van de dieren toch de kering doorgezwommen en gestrand. Toen het dier werd gevonden was het al overleden. Op 22 november 2020 wordt SOS Dolfijn gealarmeerd dat er bij Breskens een levend gestrande gewone dolfijn is aangetroffen. Hulpverleners gaan snel ter plaatse en ook SOS Dolfijn bereidt zich voor op vertrek, maar al snel overlijdt het dier op de strandingslocatie. Beide dieren zijn voor onderzoek naar de Universiteit Utrecht gegaan.

Foto door RTZ Zeeland – Jaap van der Hiele

Dolfijnen in havens

Soms krijgt SOS Dolfijn meldingen over dieren die niet gestrand zijn, maar zich wel bevinden in ongebruikelijke gebieden die mogelijk een gevaar vormen voor het dier, waardoor het rescueteam toch in actie moet komen. Bijvoorbeeld omdat in het gebied er voor het dier verhoogde risico's zijn op bijvoorbeeld een stranding of omdat de terugkeer naar zee belemmerd is. Hulpverlening kan dan variëren van monitoren van het dier tot een dier terug naar zee helpen. Het aantal meldingen in die categorie was in 2020 hoger dan voorgaande jaren.

Harlingen

De Waddenzee is een gebied waar dolfijnen niet vaak voorkomen en ook een ongunstig gebied vanwege de hoeveelheid zandbanken en ondiepe gebieden bij laagtij. Wanneer er dolfijnen in de Waddenzee worden waargenomen is SOS Dolfijn dan ook standaard extra alert. Op 23 maart 2020 wordt SOS Dolfijn gebeld door een man die in één van de achterste havens van Harlingen een bruinvis ziet zwemmen. Hoewel hij weet dat bruinvissen niet ongewoon zijn in de Waddenzee en zelfs havenmonding van Harlingen, is hij bezorgd dat dit dier nu wel erg ver van de havenmonding vandaan is en de weg terug mogelijk kwijt is. De melder heeft het dier al langere tijd gezien die dag en het dier blijft rondjes zwemmen achter in de Nieuwe Industriehaven. Op verzoek krijgt SOS Dolfijn beeldmateriaal waaruit blijkt dat het een dolfijn betreft en geen bruinvis. Alle reden om een team ter plaatse te sturen. Helaas wordt het al snel schemer wanneer het team aankomt in Harlingen waardoor de precieze bepaling van de soort nog niet goed lukt. Wel ziet het team de dolfijn in de haven actief zwemmen waarbij het dier soms volledig uit het water springt. Havenautoriteiten worden geïnformeerd over de aanwezigheid van het dier en SOS Dolfijn start met dagelijks monitoren van de dolfijn. De soort kan de volgende dag bepaald worden op gewone dolfijn. Een solitaire gewone dolfijn in een Waddenzee haven baart het team zorgen. Ook lijkt het dier wat vermagerd en toont het huidproblemen. Maar zolang een dier actief zelfstandig zwemt is er hoop dat het dier de weg naar open zee weet te vinden. SOS Dolfijn houdt het dier nauwlettend in de gaten en waarschuwt scheepvaart. Het duurt maar liefst negen dagen dat het dier wordt gezien in de haven. Op 1 april 2020 ontvangt SOS Dolfijn beelden vanaf een zeilschip dat de dolfijn buiten de Harlingse haven wordt gezien in de Waddenzee. Het avontuur lijkt goed te zijn afgelopen.

Gewone dolfijn in de haven Harlingen

Hoewel het zeer zeldzaam is dat een dolfijn in de haven van Harlingen zwemt, blijft het niet bij de casus van de gewone dolfijn. Op 31 mei 2020 komt er opnieuw een melding dat er een dolfijn in de haven van Harlingen zwemt. Ditmaal een gestreepte dolfijn. Dat onze zorgen terecht zijn bij dieren in

dergelijke gebieden blijkt snel terecht. Bij laag water raakt het dier gestrand maar wordt snel terug het water in geholpen door een omstander die het allemaal ziet gebeuren. Ook nu is SOS Dolfijn dagelijks in Harlingen om het dier te monitoren en bij een her-stranding in te kunnen grijpen. Met de speciale dolfijnambulance staat het team paraat om het dier bij een stranding terug naar open zee te helpen. Tijdens de monitoring wordt duidelijk dat de dolfijn erge huidproblemen lijkt te hebben. Ook zijn op de staart inkepingen te zien die doen vermoeden dat het dier mogelijk in een net of touwen verstrikt heeft gezeten. De dolfijn zwemt soms in en soms buiten de haven. Ondanks de lockdown maatregelen rondom bestrijding van het Corona virus trekt het dier dagelijks veel bekijks in Harlingen. Op 4 juni 2020 meldt een visserman dat de dolfijn in de haven van Kornwerderzand zwemt. Daarna wordt het dier niet meer terug gezien in de Waddenzee. In de periode van 26 september t/m 2 oktober 2020 wordt een solitaire gestreepte dolfijn waargenomen bij Skagen, het noordelijkste puntje van Denemarken. De beelden worden met elkaar vergeleken en op basis van de [foto-identificatie](#) kan worden vastgesteld dat het om hetzelfde dier gaat dat eerder in de haven van Harlingen werd gezien. Een goede afloop ook in dit verhaal.

De gestreepte dolfijn gefotografeerd in de haven van Harlingen – foto door Jeroen Hoekendijk

De gestreepte dolfijn gefotografeerd nabij Skagen. De inkepingen op de staart zijn identiek – foto door Erik Christopherson

Tuimelaar dolfijn in Amsterdamse haven

Op 2 mei 2020 ontvangt het team van SOS Dolfijn een bijzondere melding. In IJmuiden is een

ongemotoriseerd vrachtschip in de vroege ochtend gearriveerd dat vergezeld wordt door een dolfijn. Het schip genaamd 'Tres Hombres' is vanuit het Caribisch gebied onderweg naar Amsterdam om daar de lading te lossen. Het schip wordt sinds drie dagen, na een tussenstop vanaf het Franse Douarnenez, vergezeld door de tuimelaar dolfijn. De melding komt helaas binnen op het moment dat het schip groen licht krijgt om de sluzen van IJmuiden door te varen. De dolfijn blijft het schip volgen tot aan de eerste loslocatie in de Suez-haven van Amsterdam. Een team van SOS Dolfijn gaat naar de Amsterdamse haven om de situatie te beoordelen. In de drukke, vervuilde industriehaven waar het water zoet tot brak is, zal de gezondheid van het dier snel verslechteren. De weg terug naar open zee wordt voor de dolfijn versperd door het sluzencomplex bij IJmuiden en het is niet aannemelijk dat de dolfijn hier zelfstandig door zal zwemmen. Die middag wordt geprobeerd om de dolfijn met een kleiner bootje mee te lokken. Dit lukt enkele kilometers maar daarna verliest de dolfijn de interesse en besluit SOS Dolfijn het dier weer te herenigen met het voor het dier inmiddels vertrouwde vrachtschip. Op basis van uiterlijke kenmerken wordt ontdekt dat de tuimelaar dolfijn in Frankrijk een bekende is, die Zafar genoemd wordt. Dit helpt SOS Dolfijn om meer over het dier te weten te komen. Zo ontdekken we dat Zafar in het verleden nog wel eens agressief gedrag naar zwemmers heeft getoond maar ook dat hij spelgedrag met boeien en touwen leuk lijkt te vinden. Dat Zafar voor zijn eigen gezondheid en veiligheid de Amsterdamse haven moet verlaten is een feit. Het team van SOS Dolfijn beraadt zich over een complexe reddingsactie waarbij koste noch moeite bespaard blijven. De beste slagingskans om Zafar terug voorbij de sluzen te krijgen, een waterweg van ruim 20 km lang, is toch met het schip Tres Hombres waarmee het dier zo speels is meegezwommen. De bemanning wordt bereid gevonden om mee te helpen met de reddingsactie en een sleepboot wordt ingehuurd om het vrachtschip te verplaatsen. Begeleidt door douane en havenautoriteiten gaat op zondagmiddag het konvooi onderweg en lukt het om tuimelaar dolfijn Zafar mee te lokken. Halverwege verliezen we zijn aandacht even en voegt Zafar zich bij een zeilbootje terug richting Amsterdam. Het konvooi draait ook om en met een RIB-boot van Stichting In de Noordzee lukt het om Zafar en het konvooi weer ter herenigen.

Zafar bij de boot van Stichting In de Noordzee- foto door Wouter Jan Strietman

Waterpolitie zorgt voor een zo vrij mogelijke doorgang tot de sluisen en waarschuwt overige scheepvaart om het konvooi op ruime afstand te passeren. Een sluis wordt vrijgehouden zodat het vrachtschip Tres Hombres in een vloeiende beweging door kan varen de sluis in. Zoals verwacht vindt het dier het toch te spannend om de sluis in te zwemmen en Zafar blijft voor de sluisen rondhangen. De kennis dat hij graag met boeien speelt helpt om het dier toch met een spel op die wijze met een klein bootje de sluis in te lokken. Daarna zwemt hij met het vrachtschip en de sleepboot weer mee de sluis uit aan de zee kant. Opnieuw wordt een boeienspel ingezet om de dolfijn zodanig af te leiden dat het vrachtschip weer terug kan keren de sluisen door, terug naar Amsterdam. Het lukt en de vreugde is groot. Zafar blijft nog enkele dagen in de haven van IJmuiden en zwemt op 5 mei 2020 met een vissersschip mee de Noordzee op. De vreugde van de goede afloop is helaas van korte duur. Op 12 mei 2020 wordt 's avonds een dode dolfijn aangetroffen op het strand van Wijk aan Zee. SOS Dolfijn gaat de volgende ochtend ter plaatse en constateert op basis van uiterlijke kenmerken dat het inderdaad Zafar is. Uitgebreid onderzoek aan de faculteit Diergeneeskunde toont aan dat hij recentelijk nog had gegeten en een acute dood is gestorven. Het onderzoek wijst erop dat een aanvaring met een schip het dier meest waarschijnlijk fataal is geworden.

1.4.2 WALVISSEN

Bij meldingen over grote walvisachtigen is niet altijd goed te herleiden of de melders daadwerkelijk een walvis hebben gezien of een ander object dat voor en walvis werd aangezien. Toch neemt SOS Dolfijn elke melding serieus en onderzoekt of hetgeen dat de melder heeft waargenomen daadwerkelijk een walvis is en/of het dier zich mogelijk in een gevaarlijke of noodsituatie begeeft.

In 13 gevallen was een zekere determinatie van de soort niet mogelijk doordat er geen geschikt beeldmateriaal aangeleverd kon worden. Een voorbeeld hiervan is de melding op 10 juli 2020. Vanaf een trektelpost wordt op een km of 6 uit de kust ter hoogte van Beverwijk gedurende een kwartier meerdere blows afkomstig van 2 walvisachtigen waargenomen. Een determinatie van de soort is niet mogelijk en het blijft bij deze waarneming.

Spitssnuitdolfijn

Op 6 augustus 2020 strand er op de Belgische kust bij Nieuwpoort een spitssnuitdolfijn. Het dier is gewond maar nog wel in leven. Lokale autoriteiten besluiten om het dier terug in zee te helpen. Hoewel SOS Dolfijn geen rol heeft bij de actie is het wel alert en houdt het dergelijke meldingen uit buurlanden nauwlettend in de gaten. Ook waarschuwt SOS Dolfijn het hulpverlenersnetwerk omdat het dier mogelijk kan herstranden op de Nederlandse kust. Het dier spoelt een dag later dood aan zo'n 35 km noordelijker op de Belgische kust.

Orka's

Op 9 juni 2020 circuleert er beeldmateriaal dat bij SOS Dolfijn terecht komt. Een grote groep orka's is te zien in het filmpje en het zou gefilmd zijn in de buurt van het Windmolenpark Borsele. Een ongekende locatie voor orka's. Bij navraag blijkt dat de dieren gefilmd zijn vanaf een kotter nabij de Schotse kust waar het meer gebruikelijker is dat orka's worden gezien en er is dus ook geen actie vanuit SOS Dolfijn nodig.

Butskoppen

Op 23 augustus 2020 komt er via Stichting Rugvin een bijzondere melding binnen bij SOS Dolfijn. Rugvin heeft beelden ontvangen waarop 2 walvissen zijn te zien zwemmend in de Oosterschelde. De dieren worden zonder twijfel gedetermineerd als Noordelijke Butskoppen (*Hyperoodon ampullatus*). Een walvissoort uit de familie van de spitssnuitdolfijnen. Dat zijn echt diepzeedieren die in de ondiepe Noordzee slechte overlevingskansen hebben en waarneming in het gebied eindigen vaak met een fatale afloop. De waarneming volgt op een massastranding de week ervoor op de Ierse kust en meldingen over verdwaalde en gestrande spitssnuitdolfijnen en butskoppen in het Verenigd Koninkrijk. Het beeldmateriaal is van 21 augustus 2020 toen iemand de dieren filmde ter hoogte van Yerseke. SOS Dolfijn gaat toch ter plaatse want er wordt gevreesd dat de dieren niet zelfstandig de Oosterschelde weer uit zullen zwemmen. Er wordt die dag niets meer gezien in de Oosterschelde. De bijzondere waarneming haalt het nieuws en dit zorgt ervoor dat meer mensen zich melden en beseffen dat ook zij deze bijzondere dwaalgasten hebben gezien. Zo blijkt dat de eerste waarneming in de Oosterschelde al op 20 augustus 2020 is geweest. De dagen erna wordt er rondom en op de Oosterschelde goed uitgekeken maar komen er geen nieuwe waarnemingen. Tot 6 september 2020. Die avond ontvangt SOS Dolfijn beeldmateriaal. Een wandelaar heeft eind van de middag twee walvissen gefilmd in de Westerschelde. De beelden tonen twee butskoppen met zorgelijk afwijkend gedrag.

De volgende ochtend wordt één van de dieren dood gevonden bij Terneuzen met een grote wond op de buikzijde. Het dier blijkt te zijn aangevaren. Een dag later op 8 september 2020 wordt een tweede butskop dood aangetroffen bij Borsele. Eerst wordt alleen de romp aangetroffen en later een middenstuk. De staart ontbreekt volledig. Ook dit dier lijkt door een aanvaring te zijn overleden.

Onderzoek op de dode butskop – beeldmateriaal door Universiteit Utrecht

1.5 DODE DIEREN

SOS Dolfijn komt normaal gesproken alleen fysiek in actie bij meldingen waarbij dieren in nood verkeren. Wanneer SOS Dolfijn meldingen ontvangt over dode dieren, controleert en beoordeelt SOS Dolfijn (voor zover mogelijk) in welke toestand de dieren verkeren en of ze eventueel geschikt zijn voor het onderzoeksproject van het Ministerie van LNV. Wanneer dieren vers genoeg lijken voor onderzoek, draagt SOS Dolfijn de melding over aan de Project Coördinator Cetaceans van de afdeling Department of Pathobiology van Universiteit Utrecht, welke de postmortale onderzoeken t.b.v. dit onderzoekt uitvoert. Niet verse dieren worden aangeboden voor destructie of achtergelaten in de natuur. SOS Dolfijn zorgt er daarbij voor dat de melding bij juiste organisaties terecht komt die de verwerking van het dode dier verzorgen.

1.6 TRAINING VRIJWILLIGERSNETWERK EN REDDINGSORGANISATIES LANGS DE KUST

Het werkgebied van SOS Dolfijn is groot. In de periode dat SOS Dolfijn opvang kon bieden, werden gestrande dieren aangemeld vanuit het Noord-Franse, Belgische, Nederlandse en Duitse kustgebied. Maar zelfs alleen het Nederlandse kustgebied is dusdanig groot dat SOS Dolfijn vaak een relatief lange aanrijtijd nodig heeft om ter plaatse van het gestrande dier te komen. Dat betekent dat SOS Dolfijn voor de directe eerste hulp van gestrande dieren voor een groot deel afhankelijk is van mensen die dicht werken en/of wonen bij de kust en die tijd en mogelijkheden hebben om 'op elk moment' naar het strand te gaan om eerste hulp aan gestrande dieren te verlenen.

Om ervoor te zorgen dat de personen die tot dit netwerk behoren de juiste handelingswijze verrichten, is het nodig de mensen op te leiden. SOS Dolfijn geeft hiertoe speciale trainingen “Eerste Hulp bij Walvissen in Nood”. Deze cursus is begin 2020 compleet vernieuwd en uitgebreid om hulpverlening naar een nog professioneler niveau te helpen. Ondanks de lockdown en alle maatregelen in de bestrijding tegen het Corona virus, zijn ook in 2020 door SOS Dolfijn weer een groep mensen opgeleid met deze speciale training. Voor de komende jaren ligt er een opleidingstraject klaar om tientallen bestaande en nieuwe hulpverleners op te leiden en te voorzien van adequate kennis.

2 EDUCATIE

Educatie is de afgelopen jaren een steeds belangrijkere pijler van de organisatie geworden. Vanuit de visie dat zonder kennis in de maatschappij maatregelen ter bescherming van het zeemilieu en de daarin levende flora en fauna zich lastig zullen vormen, heeft SOS Dolfijn de afgelopen jaren sterk ingezet op educatie. In 2015 zijn diverse moderne en professionele educatieve materialen ontwikkeld, waaronder *Het Reizende Walvisziekenhuis*; een educatieve tentoonstelling die rondom het opvangcentrum kon worden geplaatst. In 2016 was de lancering en ingebruikname van de nieuwe educatieve materialen waarmee SOS Dolfijn sindsdien regelmatig locaties bezoekt waar de organisatie het algemene publiek kan leren over de zee en haar flora en fauna. Het aantal aanvragen voor een bezoek van Het Reizende Walvisziekenhuis neemt jaarlijks toe. Het aantal bezoeken dat met Het Reizende Walvisziekenhuis kan worden afgelegd is beperkt. Daarom maakt de organisatie naast Het Reizende Walvisziekenhuis ook gebruik van andere educatieve materialen en kanalen zoals social media, website en een digitaal lespakket.

2.1 EDUCATIEVE ACTIVITEITEN 2020

Educatie kan op veel verschillende manieren worden gegeven. SOS Dolfijn benadert via 4 hoofdkanalen het algemene publiek. Met Het Reizende Walvisziekenhuis brengt SOS Dolfijn bezoeken aan scholen en evenementen waarbij zowel kinderen als volwassenen worden aangesproken. Via het door de organisatie ontworpen digitale lespakket *De Walviswereld Dichtbij* probeert de organisatie grote groepen kinderen te bereiken en via website en social media worden zowel volwassenen als jongeren geïnformeerd.

2.1.1 HET REIZENDE WALVISZIEKENHUIS

Met Het Reizende Walvisziekenhuis kan SOS Dolfijn het publiek op een intensieve wijze bereiken. Deze mobiele educatieve tentoonstelling heeft de vormgeving van een veldhospitaal waarin kinderen en hun ouders op een speelse wijze ontdekkingen kunnen doen over de zee en haar bewoners. De bezoekduur van gasten aan Het Reizende Walvisziekenhuis is relatief lang. Vaak

verblijven ouders met kinderen tussen de 5 en 15 minuten in het veldhospitaal waarbij zij verschillende spellen uitvoeren, de educatieve posters bekijken en/of een Doe-boekje met vragen invullen waarbij de bezoekers een algemene indruk krijgen van welke soorten walvissen er in de Noordzee leven, wat voor soort dieren het eigenlijk zijn, hoe het voedselweb in elkaar steekt en welke gevaren de dieren in het leefgebied tegenkomen. SOS Dolfijn vindt het van belang dat bezoekers inzicht krijgen in wat men zelf zou kunnen doen om het leefgebied van deze dieren en de natuur in het algemeen te beschermen.

Helaas zijn in 2020 vrijwel alle evenementen vanwege het Corona virus geannuleerd. Het educatieteam van SOS Dolfijn heeft de bezoeken met Het Reizende Walvisziekenhuis slecht kunnen uitvoeren op 2 locaties:

1. In de voorjaarsvakantie heeft het team een educatieve dag verzorgd bij de zeehondenopvang A Seal te Stellendam
2. In de herfstvakantie heeft het team meerdere dagen Het Reizende Walvisziekenhuis geopend op de nieuwe vestigingslocatie Landgoed Hoenderdaell te Anna Paulowna.

Op beide locaties waren bezoekers enthousiast over het aanbod van SOS Dolfijn.

Educatieteam SOS Dolfijn te gast bij A Seal Stellendam op 22-02-2020

Bereik in 2020

De bezoekersaantallen op de evenementen lopen normaal jaarlijks uiteen van enkele honderden tot een paar duizend mensen per dag. SOS Dolfijn kan via die werkwijze in relatief korte tijd veel mensen op een intensieve manier bereiken. Hoewel een nauwkeurige schatting van het bereik lastig is te maken (bezoekersaantallen zijn niet altijd even duidelijk en ook niet alle bezoekers van een evenement bezoeken SOS Dolfijn), bereikt SOS Dolfijn naar schatting normaliter 10.000 - 15.000 mensen en kan deze mensen zo kennis laten maken met de stichting, het werk van de stichting en de natuureducatie. In 2020 lagen deze aantallen uiteraard vele malen lager en heeft SOS Dolfijn enkele honderden mensen bereikt via deze weg.

2.1.2 HET DIGITALE LESPAKKET DE WALVISWERELD DICHTBIJ

Het uitbreiden van bezoeken met Het Reizende Walvisziekenhuis zal in de nabije toekomst beperkt zijn tot een maximum van 20-25 bezoeken per jaar. Om maatschappelijk draagvlak te creëren voor het nemen van maatregelen die walvissen en hun leefgebied in de toekomst zullen beschermen, is het nodig grotere groepen mensen te bereiken. SOS Dolfijn heeft hiervoor in 2017 de weg van de scholen gekozen. 2017 heeft in het teken gestaan van de ontwikkeling van een educatief digitaal lespakket voor basisscholen. Het digitale lespakket richt zich op leerlingen en de leerkrachten van basisscholen en sluit naadloos aan op de andere educatieve activiteiten en materialen van SOS Dolfijn. Met dit lespakket kunnen de educatieve doelstellingen van SOS Dolfijn nog beter worden bereikt. Leraren die met de leerlingen de lessen uit het lespakket volgen leren over walvisachtigen in de Noordzee, vergroten hun kennis en bewustwording over de problemen en gevaren in de Noordzee, zoals overbevissing, bijvangst, vervuiling, geluidsverstoring en klimaatverandering, leren over voedselketens met in het bijzonder de rol van walvisachtigen, worden zich meer bewust van de relatie tussen mens en natuur en vergroten hun kennis van en ontwikkelen bewustwording over de oplossingen die kunnen bijdragen aan gezonde en veilige Noordzee.

Het lespakket is gratis voor scholen beschikbaar en wordt aangeboden via een speciaal daarvoor ingerichte website: <https://www.dewalviswerelddichtbij.nl/>

Homepage lespakket. Foto: SOS Dolfijn

Praatplaat lespakket. Foto: SOS Dolfijn

Scholen kunnen, wanneer zij gebruik maken van het digitale lespakket, ook Het Reizende Walvisziekenhuis boeken voor een bezoek aan de school. De kennis die tijdens de lessen is opgedaan kan op een speelse wijze in Het Reizende Walvisziekenhuis worden ingezet en getoetst. SOS Dolfijn denkt dat via deze weg de beide educatieve kanalen elkaar versterken.

Bereik 2020

In januari 2018 is het lespakket gelanceerd. Hierbij zijn o.a. ruim 2500 scholen aangeschreven. Door het Corona virus is het aantal aanvragen voor een bezoek van Het Reizende Walvisziekenhuis voor scholen in 2020 nul geweest. Daarentegen wordt er via het digitale lespakket een grote groep gebruikers bereikt. In 2020 kende de website van het digitale lespakket ruim 1000 gebruikers. Een vergelijkbaar aantal met het voorgaande jaar 2019. Promotie van het digitale lespakket vindt plaats via Google Adwords en via de website Portalengroep.

2.1.3 WEBSITE EN SOCIAL MEDIA

Via de website en verschillende platforms op social media houdt SOS Dolfijn het publiek op de hoogte van zowel de activiteiten van de stichting als ook van actualiteiten op gebied van walvissen en natuur, interessante nieuwsartikelen, onderzoeken en waarnemingen. Walvissen in en rondom het Noordzeegebied staan hierbij centraal. Met name de social media lenen zich goed voor dagelijks contact met onze doelgroepen.

Via de social media uit SOS Dolfijn regelmatig boodschappen die de bezoekers attenderen op natuurproblematieken en wordt er aangegeven wat de bezoeker zelf kan doen om de natuur te beschermen. SOS Dolfijn hoopt doormiddel van het regelmatig onder de aandacht brengen van natuuronderwerpen de bezoekers van deze informatieplatforms een groter bewustzijn te geven over natuur, gevaren voor dieren in de natuur en wat de bezoeker zelf kan doen om de natuur een handje te helpen veilig en schoon te houden.

Bereik 2020

De website www.sosdolfijn.nl is in 2020 door bijna 35.000 bezoekers bezocht. De bezoekers kwamen voor het grootste deel uit Nederland. Maar ook vanuit de Verenigde Staten, België en Duitsland werd informatie opgezocht op de website. Delen van de website zijn ook in de Duitse en Engelse taal beschikbaar. Het aantal bezoekers is een stijging t.o.v. het jaar ervoor toen de site nog door ongeveer 30.000 bezoekers bezocht werd.

Wat betreft het aantal volgers van de [Facebookpagina](#) van SOS Dolfijn ziet de stichting opnieuw een stijging t.o.v. 2019. Eind 2019 lag het aantal volgers op 11353, 31 december 2020 liet een totaalaantal volgers van 12863 zien. Het berichtbereik is in 2020 gemiddeld 2000 bereikte personen per bericht. Met een piek van ruim 88.000 toen SOS Dolfijn bekend maakte dat tuimelaar dolfijn Zafar dood was aangetroffen.

Sinds december 2016 heeft SOS Dolfijn een account op [Instagram](#). Eind december 2016 volgden ruim 270 personen het account en zag SOS Dolfijn een wekelijkse groei in het aantal volgers. Deze groei heeft zich in de jaren daarop voortgezet, eind december 2020 werd het account inmiddels door ruim 1000 personen gevolgd. Deze stijging is vooral gelegen in het steeds populairder worden van dit medium.

Het [Twitteraccount](#) van SOS Dolfijn telde op 31 december 2019 2045 volgers. Onder meer bij strandingen en waarnemingen van walvissen wordt het Twitteraccount actief gevolgd door geïnteresseerden voor de actuele stand van zaken waaronder diverse landelijke media. Op 31 december 2020 telde het Twitteraccount van SOS Dolfijn 2450 volgers. Ondanks een afname van populariteit van het medium Twitter ziet SOS Dolfijn een blijvende stijging in het aantal volgers op het Twitteraccount van de stichting. Vermoedelijk komt dit met name door de snelheid waarmee voor het publiek interessante informatie wordt gedeeld zoals bijvoorbeeld bijzondere waarnemingen langs de kust of de stranding van een walvis, dolfijn of bruinvis.

2.2 VERWACHT EDUCATIEF BEREIK VOOR 2021

Verwacht bereik voor Het Reizende Walvisziekenhuis

Vanaf de lancering in 2016 ziet de organisatie een stijgende interesse voor bezoeken van Het Reizende Walvisziekenhuis aan evenementen locaties. Aanvragen worden steeds vroeger gedaan om er zeker van te zijn dat Het Reizende Walvisziekenhuis op de locatie aanwezig kan zijn. In 2019 werd voor het eerst ook België bezocht met Het Reizende Walvisziekenhuis. Ook daar was de interesse groot en waren de bezoekers enthousiast over SOS Dolfijn en de geboden voorlichting. Waar het aantal bezoeken die de organisatie met het Reizende Walvis ziekenhuis heeft afgelegd in 2016 niet boven de 5 kwam, steeg het aantal bezoeken in 2019 verder door. Het zal compleet afhankelijk zijn van de ontwikkelingen rondom het Corona virus en versoepeling van de maatregelen of en hoeveel

evenementen in 2021 mogelijk worden. Het maximale aantal bezoeken dat SOS Dolfijn met Het Reizende Walvisziekenhuis per seizoen kan afleggen is beperkt en zal rond de 20-25 bezoeken zijn. Daarbij zal SOS Dolfijn zich de komende tijd vooral richten op voorlichting vanaf de nieuwe vestigingslocatie Landgoed Hoenderdaell. Hoeveel bezoekers bereikt kunnen worden is niet te voorspellen dit jaar door de ongekende toestand door Corona.

Verwacht bereik voor scholen

Het digitale lespakket heeft na de lancering in 2018 bij een groot aantal mensen de interesse gewekt. Momenteel wordt er gewerkt aan de uitbreiding en professionalisering van het aanbod voor scholen. Het Reizende Walvisziekenhuis vergt veel planning doordat er meerdere medewerkers van het SOS Dolfijn educatieteam voor nodig zijn om te kunnen inzetten. Er wordt voor de komende jaren gewerkt aan de ontwikkeling van gastlessen voor scholen die laagdrempeliger ingezet kunnen gaan worden. Voor de komende jaren heeft de organisatie zich ten doel gesteld om te komen tot een bereik van 2000 leerlingen die via school de lessen uit het digitale lespakket hebben gevolgd (65-75 schoolklassen) en een stijging van het aantal bezoeken van SOS Dolfijn met Het Reizende Walvisziekenhuis ofwel de gastlessen aan scholen in de komende jaren.

Verwacht bereik van informatieoverdracht via website en social media

Net als voorgaande jaren wordt er continu gewerkt aan verbetering van de eigen website en aan de toegankelijkheid waarmee informatie kan worden gewonnen via de website en social media, met doel het bereik via deze media te laten blijven stijgen.

Sinds 2017 heeft SOS Dolfijn geen beschikking gehad over een opvangcentrum, waardoor langdurige zorg in het opvangcentrum niet tot de opties behoorde. Updates en verhalen over de situatie van de dieren die de organisatie onder haar zorg heeft, zijn heel populair bij de doelgroepen die SOS Dolfijn volgen. Eind 2020 is de stichting verhuist naar de nieuwe vestigingslocatie in Anna Paulowna. Daar gaat SOS Dolfijn op en met Landgoed Hoenderdaell een nieuw integraal walviscentrum bouwen waar ook weer opvang mogelijk is. De organisatie verwacht dat deze bouw van een nieuwe opvangfaciliteit en de daarmee in verbinding staande hervatting van de opvang van kleine walvisachtigen eind 2021/begin 2022, de aantallen bezoekers en volgers van de website en social media sterk zullen doen toenemen.

Ontwerp nieuwe centrum SOS Dolfijn te realiseren op Landgoed Hoenderdaell

3 WETENSCHAP

De wetenschappelijke pijler en de pijler dierzorg/noodhulpverlening zijn bij SOS Dolfijn sterk met elkaar verbonden en vrijwel niet los van elkaar te koppelen. Wetenschappelijke kennis wordt voornamelijk vergaart via de rehabilitatieprocessen van de opgevangen dieren. Tijdens het rehabilitatieproces worden continue gegevens, samples en kennis vergaart die voor de wetenschap kunnen worden ingezet. Sinds 2017 beschikte SOS Dolfijn niet over een geschikte opvanglocatie en heeft om die reden geen dieren kunnen opvangen.

Dat betekende voor de stichting dat ook de wetenschap op een lager pitje heeft gestaan. December 2020 zijn na de verhuizing alle contacten op dit gebied benaderd met de bekendmaking dat de stichting vanaf eind 2020 naar verwachting weer dieren gaat opvangen. Een aangestelde commissie zal het komende jaar de verschillende onderzoeksvragen in behandeling nemen.

Gehooronderzoek bij bruinvissen in het voormalig opvangcentrum SOS Dolfijn
Foto door Paulien Bunskoek Photography

Zo zal na opening van het nieuwe centrum sowieso het gehooronderzoek bij patiënten in de opvang worden hervat. Een goed gehoor is voor walvissen van levensbelang. Bij de bruinvissen die in het opvangcentrum verblijven wordt daarom aan het einde van het rehabilitatieproces het gehoor getest. De gegevens uit het gehooronderzoek kunnen tevens worden toegepast bij beleidsvorming omtrent windmolenparken op zee en de beperking van akoestische vervuiling.

Vanzelfsprekend mogen dergelijke onderzoeken geen onbehagen of negatieve invloed veroorzaken bij de opvangdieren en maken ze deel uit van het normale verzorgingsprotocol.

SOS Dolfijn wil na opening van het nieuwe centrum dieren die na behandeling weer teruggebracht worden naar zee, volgen middels een op te zetten zenderprogramma waarbij het dier voorzien wordt van een satelliet tag.